

A la memòria de Pere Carbonell i Grau.

Institució d'un benifet eclesiàstic a Sant Pere de Ribes l'any 1233

Els benifets de Ribes

L'antiga església parroquial de Sant Pere de Ribes, la darrera fàbrica abarrocada de la qual podem encara avui esguardar junt a l'arcaica torre del castell, va comptar fins el dia abans de la Llei de Desamortització dels Béns Eclesiàstics (1835) amb dos benifets, instituïts abmdós a l'Època Moderna, concretament en el segle XVIII. El davanter va ser creat l'any 1727 per Emanuel Almirall, prevere, del Mas dels Carç, sota l'advocació de Sant Jaume; l'altre ho fou l'any 1787 per Francesc Mercer, de Can Mercer de la Penya, sota el patrocini de Nostre Senyor Jesucrist (1).

Heus ací, emperò, que ens caldrà avui ajornar gairebé cinc-cents anys les dades assenyalades per l'«Speculum». En efecte, el primer benifet sacre de Ribes no va ser pas instaurat a la centúria de la Il·lustració, sinó al llunyà segle XIII per la família que posseïa aleshores en benefici la castlania inherent a la fortalesa que ha donat nom a la vila; esdeveniment que coneixem mercès a un pergami conservat a l'Arxiu Capitular de Barcelona (2) que tot seguit anem a desglossar.

L'instrument fundacional

A) **Característiques externes:** Pergami de 158 x 142 mm. en bon estat de conservació i forma quelcom irregular. Lletre cursiva «currens» força clara, de trets ja netament gòtics.

B) **Data, lloc, notari i testimonis:** Redactat a Vilafranca del Penedès el 31 d'octubre del 1233 per Berenguer Bonell, notari, per manament de Ramon de Puig, clergue de Vilafranca. En són testimonis: Bernat Tintore, Pere Cullere i Ramon Reig.

C) **Fundadors:** Els castlans de Ribes Ferrera de Mont-roig i Ramon de Ribes.

Ramon de Ribes, fill de Guillem de Ribes, a qui el pare J. M. Coll identifica amb el trobador del mateix nom (3), i d'Ermessenda (4), assolí la castlania en data incerta, entre 1216 i 1219, en feu de Galceran Ier de Ribes, senyor feudatari. Ferrera de Mont-roig, muller de Ramon, era filla de Maria i de Ramon de Mont-roig, senyor de Tamarit, Codony i Mont-roig (5).

D) **La fundació i primer beneficiat:** Institueixen Ramon i Ferrera un benefici perpetu a l'altar de Santa Maria de l'església de Sant Pere de Ribes, reservant-se, com era costum, el dret de collació.

Fent ús d'aquesta facultat adjudicaren el benifet a Berenguer de Clapers, però com que aquest era llavors laic li assignaren el mateix dia un patrimoni per a poder així prendre el diaconat i les altres ordres (6).

E) **Béns associats al benifet:** Les cases que foren de Bord Ferrer, difunt, una parellada amb casa emplaçada junt a la vinya dels fundadors i un

farraginar amb arbres fruiters anomenat l'Era, tots ells situats dins el terme del castell de Ribes.

Evolució i esvaniment del primer benifet ribetà

El benfici instaurat per Ramon i Ferrera no va reeixir, esvaint-se poc de temps després. La causa d'aquest prompte eclipsament potser l'hauríem de cercar en les migrades rendes dels béns atribuïts a la fundació. Tot amb tot, és ja força simptomàtic el fet que en el diploma fundacional es reconegui taxativament que el patrimoni associat al benfici és insuficient, i que per aquest motiu es comprometin els castlans fundadors a assistir el futur beneficiat si les eixides dels béns que li han estat atorgats no cobreixen les seves necessitats immediates.

Un besnét dels fundadors, el castlà Ramon III.^{er} de Ribes, d'acord amb una de les clàusules del seu testament (1361), va asajar de nou reinstaurar el benifet creat pels besavis a l'altar de Santa Maria (7). Passats cinc anys, però, el seu postrem hereter, el feudatari Berenguer II de Ribes, no havia encara satisfet la darrera voluntat del testador (8). Ara bé, la Visita Pastoral de l'any 1378 ens assabenta que la renovada prebenda havia estat finalment instituïda i n'era beneficiat «en Mathes», aleshores al primer, el nou benifet no trigaria pas gaire a desaparèixer per sempre; en el Registre de la Visita Pastoral de l'any 1414 podem llegir en allò que concierneix a la parròquia de Sant Pere de Ribes: **«Item visitavit altare Beate Marie dice Ecclesie, in quo non est beneficium»** (10). («També va visitar —el legat del bisbe— l'altar de Santa Maria de dita església, en el qual no hi ha establert cap benifet».)

Jacint Sastre i Tutusaus

(1) Arxiu Diocesà de Barcelona, «Speculum Decanatum Penitensis et Appiarie», pp. 551-553.

(2) Arxiu Capitular de Barcelona, Pergamins, «Diversorum» C (d), Capsa 20, Núm. 2306.

(3) COLL, O. P., José María; **El trovador Guillem de Ribes, señor del castillo de San Pedro de Ribas**, «Analecta Sacra Tarraconensia», Vol. XXXIV, pp. 57-72, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1961.

(4) Del matrimoni hagut entre Guillem de Ribes i Ermessenda nasqueren, si més no, tres fills: Ramon l'hereu, Berenguer i Guillema.

(5) FORT I COGUL, Eufemià; **Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic**, pàg. 57, Monografies Vila-seca - Salou, Vila-seca - Salou, 1979. També, del mateix autor; **Relacions de Sant Bernat Calbó, com a abat de Santes Creus, amb Vilafranca del Penedès i la seva comarca**, pp. 40-41, Doc. Núm. 28, Museu de Vilafranca, Vilafranca del Penedès, 1975.

(6) Arxiu Capitular de Barcelona, Pergamins, «Diversorum» C (d), Capsa 21, Núm. 2478.

(7) Informació que dec a l'investigador ribetà Xavier Miret i Mestre.

(8) Arxiu Diocesà de Barcelona, Visites Pastorals, Volum 5 bis, Foli 52v).

(9) Arxiu Diocesà de Barcelona, Visites Pastorals, Volum 7, Foli 87v).

(10) Arxiu Diocesà de Barcelona, Visites Pastorals, Volum 11, Foli 242v).